

LA GUERRA CIVIL (1936 - 1939)

L'enfrontament entre el bloc d'esquerres i el de dretes, entre el poder establert i la seva forta oposició, acaba amb una insurrecció militar promoguda per l'extrema dreta. La sublevació del general Franco dona inici a la Guerra Civil espanyola, una cruel contesa que durarà tres anys i omplirà el país d'odis i revenges, de cadàvers, violacions, ferits i mutilats, vídues, orfes i tota mena de malvestats.

La història d'aquell període la van escriure, molt esbiaixada, els guanyadors. Posteriorment, amb l'adveniment de la transició política i la democràcia, van agafar protagonisme els tractats d'història de les esquerres, escrits pels que ho van viure, pels seus fills o simpatitzants; el resultat també va ser una interpretació interessada. Ara comença a haver historiadors nêts de la generació de la guerra, que amb una major distància en el compromís ètic i les emocions, escriuen llibres de gran interès i major objectivitat.

En el sector republicà hi hagué persecució dels religiosos i dels seus partidaris. La majoria van fugir o es van ocultar per no ser passats per les armes. Manresa era ben endins del territori governat per la República.

El dissabte 18 de juliol de 1936 es van presentar la mare Tolrà amb les religioses Eguren, Soler i Serradora, per explicar a la comunitat del carrer dels Caputxins els rumors i mals averanys

que corrien per l'exterior. Tot i amb això va ser un dia tranquil al Sanatori, sense ingressos ni intervencions. No passava el mateix a la resta del país. Els dies següents escamots de milicians i dels mal anomenats "incontrolats" comencen a estendre el pànic per ciutats, pobles, carrers i domicilis. Moltes parets de cementiris i cunetes de carreteres es tenyien de sang.

La comunitat del carrer de Sant Miquel és expulsada el mateix dia i el casal esdevindrà durant el conflicte un col·legi per a infants.

Es donà la circumstància que aquella setmana hi havia dotze jesuïtes al Sanatori, impartint Exercicis sota la direcció del pare Peypoch. Vuit d'ells se'n van poder anar abillats de seglars, però van romandre dos que estaven malalts i els pares Ribera i Pericas, que es van disfressar de sanitaris i com aitals es van posar a treballar al Sanatori. Algunes saleses i caputxines, desallotjades dels seus convents, també van demanar aixopluc al centre.

El dimarts 21 de juliol de 1936, seguint un encertat consell, les josefines i les altres religioses van amagar tots els elements litúrgics i religiosos, van llevar-se els hàbits i es van vestir d'infermeres; a partir d'aquell moment la superiora Babila Urquizu passà a ser anomenada "directora" i les altres religioses, "senyoretetes infermeres". Les asilades que poden, tornen amb les seves famílies. A les 10 de la nit es presentà a la porteria del centre un escamot armat integrat per cinc elements. Van baixar a atendre'ls la "directora" amb una "infermera". Babila va reconèixer un d'ells, que era un pacient que feia poc temps havia estat operat d'apendicitis al Sanatori. Li digué: "Hola Nardi, com està? Quants dies sense veure'l! Vaig a avisar les altres infermeres que estaran complagudes de saludar-lo". I afegí: "Nardi, faci entrar els seus companys i podran prendre alguna cosa". Van entrar però els van dir que no podien acceptar res perquè aquella nit tenien molta feina. Més val no saber de quina feina es tractava... Babila els preguntà: "Volen alguna cosa?". Respongueren: "Res sinó col·locar aquest paper a la porta del Sanatori perquè ningú les molesti". Al paper hi deia "Incautat

(sic) pel Comité Revolucionari de Manresa". Babila l'agafà i els preguntà "I què hem de fer?". Van respondre: "Res, esperar fins a nova ordre". I Babila: "Quina nova ordre podria ser?". Nardi: "Cap, que es treguin el vestuari". Babila: "Però Nardi, si ja ens l'hem tret; no veu lo eixerides que estem totes?". Nardi: "Doncs bé, si algú els vol prendre aquest paper de la porta o les venen a molestar, telefonin al número 1313 i vindrem de seguida"^{44-a}.

Com es pot veure, en aquell moment sobreviure era només una qüestió d'atzar, per bé que darrera d'aquella decisió de Nardi hi havia el precedent d'una excel·lent atenció professional per part de les religioses "infermeres". Dos dies després l'escamot va tornar a visitar-les per comprovar que la situació es mantenia sota control. Malgrat això, calia tenir en compte que el Sanatori estava confiscat.

Les religioses van acollir caputxins, als què van camuflar com a pacients, fent-los rasurar les barbes. El 30 de juliol el Dr. Redondo operava d'una hèrnia estrangulada un capellà fugit.

El 19 d'agost, seguint instruccions de la Congregació, les religioses que tenen família prop se'n tornen a les seves llars per a viure i deixar espai per a dotze novícies de Girona, originàries del Nord d'Espanya, que ni s'hi poden quedar ni poden tornar a casa. Al Sanatori seran bones infermeres.

El Dr. Redondo entra a la junta de Creu Roja el 23 d'agost, essent president el Sr. Costa Blasi; la seva activitat serà de gran ajuda en el trasllat i atenció de ferits, alguns del quals s'atendran a la Clínica. A finals de setembre del 1936, el Comitè de Manresa pren les campanes de l'església.

Altres persones s'han atribuït el salvament de la Clínica durant la guerra, tal és el cas de Rafael Corvinos i Barraca, que en una entrevista publicada al suplement dominical del diari "Regió7" del 30 de setembre de 1984, a la pregunta "*Quins edificis religiosos es varen salvar i de quina manera?*" respon dient "*Els més importants van ser Casa Caritat, la Cova de Sant Ignasi, la Clí-*

nica Sant Josep i la Seu. A la Clínica hi vaig actuar d'una manera decisiva. Tinc un aval de la Superiora on diu que no sols vaig salvar la Clínica sinó també les monges que hi havia. I tot gràcies a haver convertit la Clínica en un Hospital de Sang i les monges en infermeres; l'única cosa que varen haver de fer fou canviar-se d'hàbit". Aquest personatge va morir el 1985 i deixà uns manuscrits i documents que publicà el mateix diari i que avui es conserven a l'Arxiu de Manresa. Així, en l'apartat corresponent al dia 19 d'agost d'aquell any, sota l'epígraf del propi Corvinos titulat "La Clínica Sant Josep i les seves monges" escriu:

"El doctor Lience em va comunicar que les monges de la Clínica Sant Josep vivien en un pànic continuat a causa dels registres que havien de suportar de les patrulles de control, que deien que hi havia gent feixista entre els malalts. Això s'havia complicat amb l'obstinació d'una patrulla per ocupar com a casa pròpia una caseta que tenien llogada al costat de la Clínica. Personalment em vaig fer càrrec del problema. Les monges em van ensenyar totes les dependències de la Clínica. Vaig parlar amb alguns malalts, entre ells el primer mutilat de guerra de Manresa, que era un jove anomenat Paredes. Em van trucar del Sanatori i vaig tenir un enfrontament amb la patrulla, fins que van desistir de les seves pretensions. Com que les lleis les feien els Comitès Revolucionaris vaig tenir la idea, per acabar amb tots aquests inconvenients, que el Comitè requisés la Clínica i les seves monges. Elles no sabien què dir, però el doctor Lience i Vilatimó van dir que era el millor que es podia fer. A la nit, ho vaig proposar al Comitè, argumentant que era una necessitat requisar-lo com a Hospital de Sang, ja que tant els metges com els practicants i infermeres ho volien així. No hi hagué discussió i tothom ho aprovà. Afegiré que els milicians que registraven la Clínica per trobar refugiats i perseguits tenien tota la raó, ja que va ser un refugi de molts d'ells. Tots se'n alegraren molt quan s'acabaren els registres"^{44-b}.

Corvinos va ser per poc temps president del Consell d'Administració de Casa Jorba, el juliol de 1936 contribuí a la formació del PSUC a Manresa, el 10 d'agost fou nomenat

president (UGT) del Comitè Revolucionari de Milícies Antifeixistes de Manresa del què també en formaven part Josep Corbella (CNT), Gumersind Sanmartí (ERC) i Isidre Casajoana (POUM). El mes d'octubre, ocupà la primera tinència d'alcaldia de Manresa en representació del PSUC i la UGT. El 1937 anà voluntari al front. En la postguerra, la petició fiscal de dues penes de mort va ser contestada amb els testimoniatges del Dr. Lluís Puig i Vilajoana – que abominava la pena capital - i els avals d'altres manresans, que havien salvat la vida gràcies a ell. Se salvà i seguí militant en el Partit Comunista en la clandestinitat. Cal destacar l'aval a Corvinos que el 20 de març de 1943 signa la superiora Babila Urquizu:

“La que suscribe Superiora de las Religiosas Hijas de San José, en el Sanatorio de San José establecido en la calle Capuchinos, n. 27 de esta ciudad de Manresa, hace constar:

Que Rafael Corvinos Barraca durante la dominación roja de esta, conocedor de que este Sanatorio de San José era regido por la que suscribe como Superiora de la Comunidad y Hermanas que se agregaron como huidas y perseguidas de otras comunidades del mismo Instituto, hizo gestiones personales intensas para favorecer y conseguir que toda la Comunidad permaneciera en el Sanatorio, en sus funciones de enfermeras y sanitarias.

Entre las varias ocasiones que intervinio en nuestro favor para que no fuéramos perseguidas, hubo de actuar y valerse de su autoridad, para evitar fuera saqueada e invadida una casita contigua al Sanatorio que se tenia alquilada, para refugio de la Comunidad en el caso de ser expulsadas de nuestro Sanatorio.

Lo que en honor a la verdad no tengo inconveniente en hacer constar a petición de sus familiares en Manresa a veinte de Marzo de mil novecientos cuarenta y tres.

Firmado y rubricado: Babila Urquizu”.